

ROBERT DOISNEAU

Racine | LANNOO

SOMMAIRE

INHOUD

7	Préfaces	7	Voorwoorden
21	ESSAIS	21	ESSAYS
23	L'évidence poétique de la photographie selon Doisneau <i>Danielle Leenaerts</i>	23	De poëtische evidentie van fotografie volgens Doisneau <i>Danielle Leenaerts</i>
41	Une poétique du regard <i>Virginie Devillers</i>	41	Poëzie met de ogen <i>Virginie Devillers</i>
53	CATALOGUE	53	CATALOGUS
54	Le Merveilleux quotidien	54	De schoonheid van het alledaagse
136	Palm Springs 1960	136	Palm Springs 1960
168	Ateliers d'artistes	168	Kunstenaarsateliers
227	ANNEXES	227	BIJLAGEN
228	Notes	230	Voetnoten
232	Biographie	233	Biografie
234	Bibliographie	235	Bibliografie

PRÉFACES VOORWOORDEN

*Il est des jours où l'on ressent
le simple fait de voir comme
un véritable bonheur.*

ROBERT DOISNEAU

*Er zijn van die dagen dat
het simpele feit dat je kunt
zien je met geluk vervult.*

ROBERT DOISNEAU

Si ces mots révèlent évidemment la béatitude du photographe face au monde, ils pourraient traduire tout autant celle du spectateur face à l'œuvre photographique de Robert Doisneau. En effet, c'est depuis des décennies que la magie du «monde» de Robert Doisneau opère. S'établissant en «pécheur d'images» tout au long de sa carrière prolifique, Robert Doisneau, n'a pas uniquement capté, révélé et figé sur le papier des facettes d'une époque et d'une société données ou de ses acteurs... Par son empathie et sa tendresse profondes à l'égard de l'humain, il en a érigé une vision poétique et généreuse devenue aussi intemporelle qu'universelle. Avec simplicité et évidence, malice et candeur, Robert Doisneau est un conteur d'histoires qui, toutes, ramènent cependant toujours à l'essentiel : l'Humanité. Au gré d'un baiser, de jeux d'enfants, de trombones de bistrots, d'une danse impromptue dans la rue un soir de fête, d'ouvriers au labeur... Doisneau nous éveille à nos propres histoires, à notre propre expérience et, finalement, à notre regard sur le monde contemporain. Tel un jeu de miroirs, son œuvre photographique tisse des liens subtils entre hier et aujourd'hui, entre l'autre et soi, entre l'ici et l'ailleurs, et acquiert dès lors un statut indéniable de patrimoine clef de notre imaginaire collectif.

Uit deze woorden blijkt hoe gelukzalig de fotograaf naar de wereld kijkt, maar ze zouden net zo goed kunnen beschrijven hoe toeschouwers naar het fotografische werk van Robert Doisneau kijken. Immers, de magie van de 'wereld' van Robert Doisneau werkt al decennialang. Robert Doisneau, die zichzelf tijdens zijn lange carrière omschreef als een 'beeldenvisser', heeft niet alleen bepaalde facetten van een tijdperk of een maatschappij en zijn spelers gevangen, onthuld en op papier vastgelegd... Met zijn empathie en diepe tederheid tegenover de mens heeft hij een poëtisch en edelmoedig beeld geschapen dat tijdloos en universeel is geworden. Robert Doisneau vertelt eigenlijk verhalen, simpel en vanzelfsprekend, vernuftig en openhartig, die ons tot de essentie voeren: de mensheid. Via een vluchtige kus, spelende kinderen, cafetéfiguren, een spontane dans op straat tijdens een feest, arbeiders die zwoegen... Doisneau herinnert ons aan onze eigen verhalen, onze eigen belevenissen en, uiteindelijk, onze kijk op de wereld van vandaag. Als een soort spel met spiegels weeft zijn fotografische werk subtiële banden tussen gisteren en vandaag, tussen de andere en de eigen persoon, tussen hier en elders, en verwerft zo onbetwistbaar de status van belangrijk erfgoed van onze verbeeldingswereld.

Pour une œuvre d'une telle force et d'une telle importance, il semblait évident qu'une exposition d'envergure devait être organisée au Musée d'Ixelles. La photographie occupe d'ailleurs une place majeure au cœur de ses collections et de sa politique d'expositions temporaires depuis l'après-guerre.

Ce projet d'exposition rétrospective ainsi que le présent ouvrage qui l'accompagne n'auraient pu voir le jour sans la collaboration enthousiaste et passionnée de l'Atelier Robert Doisneau, efficacement orchestré par les deux filles de l'artiste, Francine Deroudille et Annette Doisneau. C'est donc en premier lieu à leur égard que nous tenons à adresser nos plus chaleureux remerciements. Grâce à ce partenariat, nous pouvons nous enorgueillir d'offrir au public belge cette exposition inédite et d'en faire un événement culturel phare incontournable.

Notre gratitude s'adresse également à Son Excellence Mme Claude-France Arnould, Ambassadeur de France en Belgique, pour son soutien dans le rayonnement de ce projet mettant à l'honneur à la fois un Français d'exception et l'un des plus grands noms de l'histoire de la photographie.

Het werk van Doisneau is bijzonder sprekend en belangrijk, dus is het niet meer dan logisch dat het Museum van Elsene een grote tentoonstelling aan hem wou wijden. Fotografie heeft immers altijd een belangrijke plaats ingenomen in onze collecties en in ons beleid voor tijdelijke tentoonstellingen sinds de tijd na de oorlog.

Deze retrospectieve tentoonstelling en de bijbehorende catalogus zouden nooit tot stand kunnen komen zijn zonder de enthousiaste en gepassioneerde samenwerking met Atelier Robert Doisneau, efficiënt geleid door de twee dochters van de kunstenaar, Francine Deroudille en Annette Doisneau. We willen dan ook in de eerste plaats hen onze hartelijke dank betuigen. Dankzij dit partnership kunnen we met trots het Belgische publiek deze unieke tentoonstelling aanbieden en er een niet te missen cultureel topevenement van maken.

Onze dank gaat ook uit naar Hare Excellentie mevrouw Claude-France Arnould, ambassadrice van Frankrijk in België, voor haar steun aan de uitstraling van dit project dat een uitzonderlijke Fransman en een van de grootste fotografen in de kijker zet.

We bedanken ook de auteurs van deze catalogus voor hun verhelderende artikels:

Nous tenons à remercier encore les auteurs de ce catalogue pour leurs contributions éclairantes : Mme Virginie Devillers et Mme Danielle Leenaerts.

Nous remercions également, nos nombreux partenaires culturels et médias ainsi que nos sponsors et mécènes, notamment le Fonds Jean Praet pour son action renouvelée à l'égard du développement des projets pédagogiques de notre musée.

Enfin, nous saluons tout le professionnalisme et l'enthousiasme de l'équipe du Musée d'Ixelles qui, une nouvelle fois, permet de mener à bien ce projet ambitieux.

mevrouw Virginie Devillers en mevrouw Danielle Leenaerts.

Ook danken we onze talrijke culturele partners, mediapartners en onze sponsors en mécenassen, meer bepaald het Fonds Jean Praet en zijn hernieuwde inspanningen voor het ontwikkelen van pedagogische projecten in ons museum.

Tot slot willen we ook de medewerkers van het museum van Elsene in de bloemetjes zetten. Ze zijn er met hun professionalisme en enthousiasme nog maar eens in geslaagd een prestigieus project tot een goed einde te brengen.

Dominique Dufourny
Bourgmestre de la Commune d'Ixelles

Yves de Jonghe d'Ardoye
Échevin de la Culture de la Commune d'Ixelles

Claire Leblanc
Conservatrice du Musée d'Ixelles

Dominique Dufourny
Burgemeester van de gemeente Elsene

Yves de Jonghe d'Ardoye
Schepen van Cultuur van de gemeente Elsene

Claire Leblanc
Conservatrice van het Museum van Elsene

L'ÉVIDENCE POÉTIQUE DE POËTISCHE EVIDENTIE DE LA PHOTOGRAPHIE VAN FOTOGRAFIE

SELON DOISNEAU VOLGENS DOISNEAU

Danielle Leenaerts

---

*Chargée de cours en histoire et esthétique de la photographie, ULB
Docent geschiedenis en esthetiek van de fotografie, ULB*

Je ne pensais certainement pas à faire une œuvre, je voulais simplement laisser le souvenir de ce petit monde que j'aimais.

ROBERT DOISNEAU

D'aucuns le qualifient de figure de la photographie la plus populaire qu'ait comptée l'histoire de ce médium, quand d'autres invoquent le braconnier de l'image, alors que le sens aigu de la métaphore pousse certains à privilégier celle du pêcheur à la ligne, évoquant là un rapport temporel plus délié à l'image... La pluralité d'appréciations dont fait l'objet Robert Doisneau semble au moins converger vers un sentiment partagé par les spectateurs de ses images : celui de l'évidence poétique de ses clichés, venant souligner, tantôt avec tendresse, tantôt avec humour ou ironie, ces instants de vie le plus souvent observés à distance, parfois partagés par l'auteur, voire mis en scène par ses soins.

La réception de cette œuvre auprès d'un large public - à la faveur de la reconnaissance dont bénéficia le photographe, dans les années 1950 d'abord, à partir de la fin de la décennie 1970 ensuite - continue aujourd'hui à s'enrichir de publications et d'expositions qui permettent de mieux cerner l'homme et son œuvre, ainsi que les contextes dans lesquels il a travaillé. En retour, cette actualité nous impose de ne pas nous en tenir aux clichés les plus notoires de ce créateur : des portraits d'enfants à ceux d'amoureux parisiens en passant par la banlieue de la Ville Lumière. La nécessité

Het was nooit mijn bedoeling een œuvre op te bouwen, ik wou gewoon een herinnering nalaten aan die kleine wereld waar ik van hield.

ROBERT DOISNEAU

Sommigen beschouwen hem als de populairste fotograaf die het medium ooit heeft gekend, anderen omschrijven hem als een beeldendstropfer, terwijl anderen nog dieper ingaan op die metafoor en hem veeleer zien als een lijnvisser, daarmee verwijzend naar de tijdelijke, lossere band met het beeld... De meningen over Robert Doisneau zijn verdeeld, maar over één ding lijkt iedereen die zijn foto's bekijkt het eens te zijn: in zijn afdrukken zit poëzie, en die benadrukt - nu eens teder, dan weer met humor of ironie - momenten in het leven die hij meestal van een afstand observeert, soms zelf heeft beleefd of die hij zorgvuldig geënsceneerd heeft.

Zijn werk weet nog altijd een groot publiek te raken - de fotograaf kreeg voor het eerst erkenning in de jaren 1950 en daarna opnieuw vanaf het einde van de jaren 1970 - en zijn faam groeit nog dankzij allerlei publicaties en tentoonstellingen waardoor we nog meer inzicht krijgen in de man en zijn werk, en in de situaties en omgevingen waarin hij gewerkt heeft. Deze tentoonstelling zet ons ertoe aan ons niet te beperken tot de beroemdste foto's van deze kunstenaar: portretten van kinderen en van verliefde Parijzenaren en foto's uit de voorsteden van de Lichtstad. De noodzaak om te werken om in zijn behoeften te voorzien

CATALOGUE

CATALOGUS

LE MERVEILLEUX DE SCHOONHEID QUOTIDIEN VAN HET ALLEDAAAGSE

Le projet était à la fois simple et très ambitieux: résumer en 80 tirages une œuvre photographique de plus de 450 000 négatifs qui s'était constituée sur quelque 60 ans.

Choix instinctif et rapide, dicté par l'évidence de rassembler les photographies essentielles et d'y associer quelques-unes, moins connues, témoignant d'un phototropisme vers les beautés du quotidien le plus ordinaire.

L'histoire qui est apparue alors, composée de photographies de banlieue grise, d'usines, d'enfants solitaires ou rebelles, de la guerre/ côté Résistance, d'un petit peuple parisien au travail ou à la fête, de quelques échappées vers la campagne française, de la rencontre fugitive d'artistes, de gens du spectacle, du monde de la mode, avait tout d'un récit autobiographique. Sans l'avoir cherché, nous avions raconté la vie de Robert Doisneau.

Et pourtant, en regardant le déroulé de notre sélection, un monde s'est dessiné qui n'avait plus rien à voir avec le réel. Un mystère s'est alors installé, infiniment plus intéressant.

Tous les personnages présents sur les photos, et que pour certains nous connaissions bien,

Het opzet van het project was heel eenvoudig maar ook erg ambitieus: in 80 foto's een oeuvre omvatten dat bestaat uit meer dan 450.000 negatieven die over een periode van ongeveer 60 jaar zijn gemaakt.

In eerste instantie maakten we een instinctieve, snelle keuze, omdat je zo de meest essentiële foto's eruit haalt, en die vulden we aan met enkele minder bekende foto's waaruit de aantrekkingskracht blijkt die hij voelde voor de heel eenvoudige schoonheid van het alledaagse.

Zo kreeg het verhaal vorm, aan de hand van foto's van de grijze banlieue, van fabrieken, van eenzame en rebellerende kinderen, van de oorlog (aan verzetszijde), van de kleine Parijzenaars, zwoegend of feestend, van enkele zijsprongtjes naar het Franse platteland, van vluchtlige ontmoetingen met kunstenaars, mensen uit de showwereld en de modewereld. Het is een heel autobiografisch verhaal geworden.

Zonder het eigenlijk te willen, hadden we het leven van Robert Doisneau gereconstrueerd. En toch, wanneer we onze selectie bekijken, dan tekent zich een wereld af die niets met de echte wereld te maken heeft. Ergaat een stukje

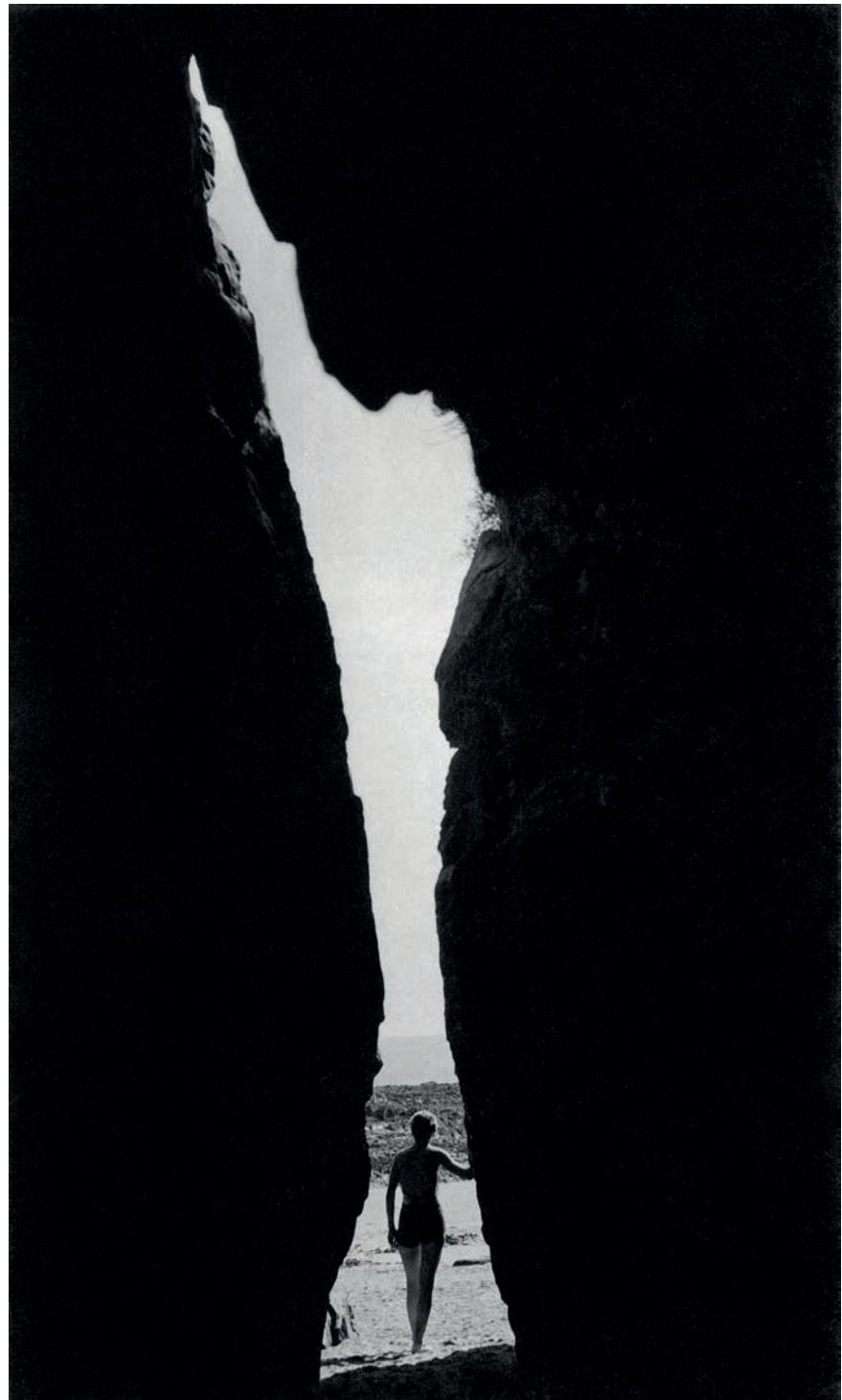

Les pavés,
1929

Première photo
Eerste foto

Bord de mer
(avant / voor 1939)

Bain Berretrot,
Joinville-le-Pont
1934

Saint-Quay-Portrieux,
1935

MUSÉE
D'IXELLES
MUSEUM
VAN ELSENE

EN PARTENARIAT AVEC

Fonds Jean Praet

BRAFA

flagey

CINEMATEK

PARTENAIRES PRESSE

LE SOIR

BRUZZ

connaissance
des arts

COLLECT
ARTS ANTIQUES AUCTIONS

CATALOGUE

Direction scientifique

Atelier Robert Doisneau
et le Musée d'Ixelles

Coordination

Claire Leblanc,
Conservatrice du Musée d'Ixelles

Auteurs

Jacques Véry
Dominique Dufourny
Yves de Jonghe d'Ardoye

Claire Leblanc

Danielle Leenaerts
Virginie Devillers

Responsable éditoriale

Michelle Poskin

Suivi éditorial

Anne Brutsaert,
Michelle Poskin

Traduction en néerlandais

Katrien Meuleman

Relectures et corrections

Catherine Meeùs

Conception et réalisation graphique

Lisa Boxus, inextenso.be

Pour toutes les photographies

© Atelier Robert Doisneau

www.racine.be

Inscrivez-vous à notre newsletter et
recevez régulièrement des informations
sur nos parutions et activités.

Toutes reproductions ou adaptations d'un extrait
quelconque de ce livre, par quelque procédé
que ce soit, sont interdites pour tous pays.

© Éditions Racine, 2017

Tour et Taxis, Entrepôt royal
86C, avenue du Port, BP 104A B - 1000 Bruxelles

D. 2017, 6852.18

Dépôt légal: octobre/oktober 2017

ISBN 978-2-39025-025-8

Imprimé en Slovénie

CATALOGUS

Wetenschappelijke leiding

Atelier Robert Doisneau
en het Museum van Elsene

Coördinatie

Claire Leblanc,
conservatrice van het Museum van Elsene

Auteurs

Jacques Véry
Dominique Dufourny
Yves de Jonghe d'Ardoye

Claire Leblanc

Danielle Leenaerts
Virginie Devillers

Verantwoordelijke uitgever

Michelle Poskin

Redactie opvolging

Anne Brutsaert,

Michelle Poskin

Nederlandse vertaling

Katrien Meuleman

Nalezen en correcties

Erik Ros

Grafisch ontwerp

Lisa Boxus, inextenso.be

Voor alle foto's

© Atelier Robert Doisneau

www.lannoo.be

Registreer u op onze website en we
sturen u regelmatig een nieuwsbrief met
informatie over nieuwe boeken en met
interessante, exclusieve aanbiedingen.

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een
geautomatiseerd gegevensbestand en/of
openbaar gemaakt in enige vorm of op enige
wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op
enige andere manier zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de uitgever.